

Nr 144.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1935 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I den till riksdagen avlåtna, den 4 januari 1935 dagtecknade propositionen, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1935/1936 har Kungl. Maj:t (punkt 3, sid. 3 och 4, av det vid propositionen under »Utgifter för kapitalökning. Bil. 2» fogade utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition, som kunde varda riksdagen förelagd, såsom kapital för Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer beräkna ett reservationsanslag av 30,000,000 kronor.

I statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t vidare (punkt 23, sid. 48, av det vid propositionen under femte huvudtiteln fogade utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till Främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer för budgetåret 1935/1936 beräkna ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 15 mars 1935 dagtecknad proposition, nr 221, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen

dels besluta inrättandet av en statlig utlåningsfond, benämnd lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer;

dels medgiva, att lån ur nämnda fond må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen förordats;

dels såsom kapital för samma fond anvisa för budgetåret 1935/1936 bland Utgifter för kapitalökning under rubrik Statens utlåningsfonder ett reservationsanslag av 30,000,000 kronor, att utgå av lånemedel;

dels ock till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer anvisa för budgetåret 1935/1936 under femte huvudtiteln ett förslagsanslag av 500,000 kronor, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen förordats.

I anledning av propositionen nr 221 hava inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 326, inom första kammaren av herr *K. Petersson* och den andra, nr 579 inom andra kammaren av herrar *G. Malmqvist* och *E. Åqvist*, i vilka hemställts, *dels* att Kungl. Maj:ts proposition nr 221, i vad den avser inrättandet av en statlig utlåningsfond, benämnd lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, icke måtte av riksdagen bifallas; *dels* att det i samma proposition för budgetåret 1935/1936 under femte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget å 500,000 kronor måtte höjas till 1,500,000 kronor, att med den vidgade omfattning, som i motionerna angivits, utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som i propositionen förordats;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena, nr 332, inom första kammaren av herrar *N. Arvedson* och *G. Rahmn* och den andra, nr 584, inom andra kammaren av herrar *N. V. Sandström* och *E. Thorell*, i vilka hemställts, att riksdagen — med avslag i övrigt å Kungl. Maj:ts proposition nr 221 ang. anslag till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer — måtte till hyresbidrag åt dylika familjer i huvudsaklig överensstämmelse med i motionerna antydda grunder för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag å 1,500,000 kronor.

Till grund för propositionen ligger ett förslag av bostadssociala utredningen.

Propositionen omfattar *dels* ett låneanslag på 30,000,000 kronor till en fond för bostadsanskaffningslån, *dels ock* ett förslagsanslag — under femte huvudtiteln — på 500,000 kronor till hyresbidrag till barnrika familjer.

Bostadsanskaffningslån (kr. 30,000,000:—). Bostadsanskaffningslån skulle beviljas kommun eller vissa allmännyttiga bostadsföretag för uppförande av ny fastighet eller inköp och förbättring av äldre sådan samt utgår med högst fyrtiofem procent av värdet å fastigheten, sedan därifrån avräknats värdet å tomt. Säkerhet skall ställas i form av inteckning, liggande mellan lägst 50 och högst 90 % av fastighetsvärdet, tomtvärdet oräknat.

Med hänsyn till städernas intresse i bostadsfrågan förutsattes, att kommunen åtager sig att i mån av behov bidra till finansieringen av fastigheterna med de översta 5 procenten. Att kommuner vid nybyggnad ställa tomt till förfogande utan kostnad, har i allmänhet ansetts naturligt. Kommunen skall likaledes täcka förlust, som kan uppkomma genom försummad hyresbetalning.

Räntan har av bostadssakkunniga föreslagits till 3 %. Departementschefen har ansett räntan under hela lånetiden böra bestämmas till $\frac{1}{4}$ % högre än medelräntan för statens upplåning mot obligationer under budgetåret före låns beviljande.

Departementschefen har uttalat, att, när större flerfamiljshus med bostadsanskaffningslån byggas, dessa icke borde, såsom de sakkunniga synas hava avsett, till övervägande delen utan endast till exempelvis hälften disponeras av flerbarnsfamiljer, som åtnjuta familjebidrag.

Familjebidrag (kr. 500,000:—). Familjebidrag må beviljas kommun eller allmännyttiga bostadsföretag för att såsom hyresavdrag tillkomma vederbörande familjer. Bidraget skall utgå under det antal år, inom vilket bostads-

anskaffningslån för fastigheten skall vara slutamorterat. Har sådant lån ej erhållits, skall bidraget utgå för den tid, som av det centrala organet prövas skälig, dock i allmänhet högst under 10 år.

Tre barn skulle vara det minsta antal, som skulle berättiga till hyresavdrag. Vid urvalet av hyresgäster skulle företräde principiellt ges åt en mindre bemedlad familj framför en mera bemedlad under vissa fastställda inkomststreck.

Hyresavdragen skulle bestämmas till 30 % för familj med 3 barn, 40 % för familj med 4 barn och 50 % för familj med 5 eller flera barn. Vid hyressättningen skulle staten på förslag av kommunen eller bostadsföretaget fastställa standardhyror för de skilda lägenheterna. Redan dessa standardhyror skulle sannolikt komma att ligga lågt tack vare bostadsanskaffningslånet, som bortsett från ett visst risktagande icke skulle innebära egentlig subvention från statens sida. Standardhyrorna ha beräknats kunnat sättas i en nivå, som med 10—30 % understiger hyrorna för motsvarande nybyggda lägenheter i den allmänna marknaden. Därefter skulle den egentliga statssubventionen utgå som årliga bidrag till fastighetsförvaltande kommun eller allmännyttigt bostadsföretag.

Antalet av de familjer med 3 eller flera barn, som för närvarande äro såväl trångbodda som mindre bemedlade, skulle enligt den av bostadssociala utredningen föranstaltade bostadsstatistiska undersökningen utgöra drygt 20,000 i rikets samtliga städer och stadslänkande samhällen, om som mindre bemedlad räknas familj med mindre än 1,000 kronors inkomst per personhet (= 1 vuxen eller 2 barn) i dyrortsgrupp G. Dessa familjer skulle med hänsyn till barnantal fördela sig på sådant sätt, att de för att icke vara trångbodda till omkring 60 % kräva 2 rum och kök och till omkring 40 % minst 3 rum och kök. Enligt verkställda beräkningar över nuvarande byggnadskostnader skulle dylika lägenheter kunna uppföras för en genomsnittlig kostnad av c:a 9,000 resp. 11,000 kronor. Därest för alla nu trångbodda, mindre bemedlade flerbarnsfamiljer nybyggdes lägenheter, tillräckliga för familjernas behov, skulle med nuvarande byggnadskostnader det totala byggnadsvärdet utgöra omkring 200 miljoner kronor. Härav skulle högst 45 % finansieras genom statskredit eller 90 miljoner kronor. Enligt de sakkunnigas beräkningar är barnfrekvensen inom de familjer, som här äro att räkna med, sådan, att enligt de föreslagna procentavdragen den genomsnittliga årliga hyresrabatten skulle utgöra c:a 37 %. Det samlade årliga subventionsbeloppet skulle således uppgå till något under 5¹/₂ miljoner kronor, när hela det antagna byggnadsprogrammet genomförts.

Jämsides med de statliga åtgärder, som på senare åren vidtagits för att *Utskottet.* förbättra landsbygdens bostadsbestånd, hava jämväl övervägts möjligheterna till liknande stöd åt städer och med dem jämförliga samhällen. I förevarande proposition har särskilt tagits sikte på att genom en nyproduktion av fastigheter eller förbättring av äldre sådana lindra de barnrika familjernas svårigheter att finna lämpliga bostäder. Detta spörsmåls stora samhälleliga betydelse är uppenbar, och av den utredning, varå propositionen grundats, framgår också tydligt, att staten ej bör undandraga sig att lämna sitt stöd för att minska den trångboddhet som råder inom vissa stadssamhällen och som beklagligen hårdast drabbar just de barnrikare, mindre bemedlade familjerna.

Även inom vissa brukssamhällen med sammanträngd befolkning är bostadsbeståndet allt fortfarande delvis så undermåligt att behovet av en statlig insats för dess förbättring måste rent humanitärt sett framstå som trängande.

Enligt propositionen, som är grundad på bostadssociala utredningens förslag, skall för att bereda billiga hyresbostäder i städer och stadsliknande samhällen kunna lämnas dels bostadsanskaaffningslån, dels ock årliga familjebidrag. Hjälpen skall helt vara knuten till fastigheter, ägda av kommuner eller allmännyttiga bostadsföretag.

Utskottet ansluter sig till de riktlinjer, som sålunda uppdragits för stödets lämnande. Med hänsyn till att fråga är om en stödaktion efter nya och i stort sett oprövade former anser utskottet det för bostadsanskaaffningslån avsedda fondkapitalet böra begränsas till 10,000,000 kronor. Det begärda anslagsbeloppet för familjebidrag, 500,000 kronor, synes utskottet lämpligt avvägt.

Gentemot den motionsvis framförda tanken på att familjebidrag även skulle få lämnas vid förhyrning i enskildas fastigheter vill utskottet erinra, att en sådan utsträckning av hjälpaktionen måste bliua synnerligen vittutseende, var till komma svårigheterna för en kontroll över att de lämnade hyresbidragen helt bliua till ett stöd för de hjälpbehövande familjerna och ej i stället utnyttjas för att upprätthålla en onaturligt hög hyresnivå, varigenom uppenbarligen åtgärdens allmänna syfte skulle omintetgöras.

Under återopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition och med avslag å motionerna I: 326 och 332 samt II: 579 och 584, må

I. a) besluta inrättandet av en statlig utlåningsfond, benämnd lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer;

b) medgiva, att lån ur nämnda fond må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen förordats;

II. såsom kapital för samma fond anvisa för budgetåret 1935/1936 bland Utgifter för kapitalökning under rubrik Statens utlåningsfonder ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor, att utgå av lånemedel;

III. till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer anvisa för budgetåret 1935/1936 under femte huvudtiteln ett förslagsanslag av 500,000 kronor, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen förordats.

Stockholm den 24 maj 1935.

På statsutsköttets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 143.

Reservation

av herrar *Carlsson* i Gävle, *Johansson* i Fredrikslund, *Svensson* i Kompersmåla, *Theelin*, *Nylander*, *Magnusson* i Skövde, *Skoglund*, *Aronson* och *Danielsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Det nära sammanhanget mellan de olika propositionerna 215 och 221 framträder i många av de yttranden, som från olika myndigheter inkommit beträffande bostadssociala utredningen, i det att såsom lämpliga åtgärder för beredande av större lägenheter för barnrika familjer förordats nybyggnad av egna hem och småstugor samt modernisering och uppdelning av äldre fastigheter med alltför stora, numera icke begärliga våningar. Ett klart framträdande önskemål är även, att de åtgärder, som kunna bli vidtagna, icke medföra anstaltskaraktär i de fastigheter, som för de barnrika familjerna kunna bli nybyggda eller omädrade. Från åtskilliga håll har dessutom uttalats, att behov av åtgärder för de barnrika familjerna förefinnes icke endast i städer, köpingar och municipalsamhällen utan även i åtskilliga andra mer eller mindre tätbebyggda samhällen, såsom exempelvis gamla brukssamhällen. Slutligen har framhållits önskvärdheten av att kunna lämna hyresbidrag även vid förhyrning i redan befintliga för ändamålet lämpliga fastigheter.

Med beaktande främst av möjligheterna att kunna underlätta de barnrika familjernas bostadsanskaffning utan några störande verkningar för den nu livligt pågående privata byggnadsverksamheten vill utskottet föreslå följande åtgärder.

A. *Lån för ny- och ombyggnad.* En fond benämnd lånefonden för bostäder åt barnrika familjer inrättas, från vilken fond lån må kunna utlämnas till ny- och ombyggnad av bostadshus under beaktande av att därigenom tillskapas bostadslägenheter, som beträffande storlek, läge och anordning passa för barnrika familjer. För lånens storlek och förhållande till övrig i fastigheterna beviljad kredit skola gälla de regler, som angivits i propositionen nr 215. (Lån intill 90 % av fastighetsvärdet enligt 'femtedelsregeln' och med avsättning till säkerhetsfond.) Förräntningen avväges i förhållande till riksgäldskontorets genomsnittliga upplåningsränta under olika år. De blivande ny- och ombyggnadsföretagen skola anpassas efter det för olika orter hävdvunna byggnadssättet och anordnas med den storlek och med de bekvämligheter, som å respektive orter enligt vederbörande kommunala myndigheters bedömande kunna anses betingade, varvid särskild hänsyn tages till lägenheternas lämplighet för barnrika familjer. Vid beviljandet av ifrågavarande lån skall särskild hänsyn tagas till läget på bostadsmarknaden å ifrågavarande ort samt till konjunkturförhållandena inom byggnadsverksamheten i landet. Såsom kapital för fonden anvisas för budgetåret 1935/1936 bland Utgifter för kapitalökning under rubrik 'Statens utlåningsfonder' ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor att utgå av lånemedel.

- B. *Bostadsbidrag till barnrika familjer.* (Statsbidrag för hyresnedsättning och bostadssubvention för egna hem.) Hyresbidrag för mindre bemedlade barnrika familjer må kunna utgå enligt de riktlinjer, som angivits i motionerna I: 332 och II: 579, varvid möjligheten att erhålla hyresbidrag icke skall vara beroende av den omständigheten huruvida lägenheterna kommit till stånd enligt åtgärderna under A, utan skall hyresbidrag även kunna utgå vid förhyrning i redan befintliga fastigheter i den mån hyresbeloppet efter vederbörlig prövning befinnes skäligt och bostaden ur sociala och hygieniska synpunkter befinnes tillfredsställande. Beträffande hyresbidragens storlek skola de procentsatser tills vidare tillämpas, vilka angivas i propositionen nr 221, med de jämkningar, som kunna betingas av individuella sociala och ekonomiska förhållanden. I intet fall bör hyresbidraget sättas högre än till 50 procent av den betingade hyran. Det bör även kunna försöksvis prövas huruvida, där det gäller att bereda barnrika familjer bostad i eget hem (en- eller tvåfamiljshus), hyresbidraget må kunna utgå såsom engångsbidrag — utan återbetalningsskyldighet — med belopp motsvarande intill 10 procent av byggnadens värde. Bidrag till de olika ändamålen under denna rubrik bestrides med $\frac{2}{3}$ av statsmedel och med återstående $\frac{1}{3}$ av vederbörande kommun. För utgivande av bostadsbidrag under denna rubrik anvisas för budgetåret 1935/1936 ett reservationsanslag under femte huvudtiteln av 1,000,000 kronor.

Såväl beträffande den under A) föreslagna byggnadslånefonden som de under B) föreslagna bostadsbidragen förutsattes samverkan med vederbörande kommuner, vilka självfallet hava det största intresse av samt också möjligheter — genom hälso- och barnavårdsnämnder och andra lokala organ — att tillse, att anvisade medel få en lämplig användning. Härigenom möjliggöres också en önskvärd förenkling av den erforderliga statliga förvaltningsverksamheten, vilken lämpligen synes kunna i huvudsak anförtros åt den redan nu befintliga statens byggnadslånebyrå. Å Kungl. Maj:t bör ankomma att meddela närmare föreskrifter för ifrågakvarande lånefond och för anslagens användning.

Utskottet tillstyrker alltså anvisande dels av ett lånemedelsanslag å 10,000,000 kronor till en 'lånefond för bostäder åt barnrika familjer', dels ock ett reservationsanslag å 1,000,000 kronor till 'bostadsbidrag till barnrika familjer'.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 326 och 332 samt II: 579 och 584, må

I. a) besluta inrättandet av en statlig utlåningsfond, benämnd lånefonden för bostäder åt barnrika familjer;

b) såsom kapital för samma fond anvisa för budgetåret 1935/1936 bland Utgifter för kapitalökning under rubrik Sta-

tens utlåningsfonder ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor, att utgå av lånemedel;

II. till *bostadsbidrag till barnrika familjer* anvisa för budgetåret 1935/1936 under femte huvudtiteln ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.»